

SÄÄMI KIELÄTAHO SÁMI GIELLADAHKU

SÄÄ'M KIÖLLTUÂJJ SAAMEN KIELITEKO

VIÄDDÁIN RAHTUM VEDDIKOORI LUHHIJN, LEIBIKOVLI JÁ SUKKÂRLITTE

MATLEENA FOFONOFF

Viäddáid kuáivuh enâmist tállán tuálu suddâm maŋa já taid puáhtá kuáivuđ ton rái ko čohčuv oppeet eennâm jiänu já šadda tuálu. Pyeremus äigi putestiđ viäddáid lii njollâäigi, talle ko uláštoonjâs liäđu, talle putestem lii älkkeb já "luáнду išseed" putestempargoost. Tyejiniävuh láá kuáhčá, puuvko, raigum tähti tâi čuárvi. Raigum tähti lii rahtum pocuu oodâtäávtist siäm-máá ko kođemist kevttum náskál-uv. Putestum viäddáid kuškâdeh já siäilutteh uccâ uáiváát-tân koške já iptoos saajeest ovdâmerkkân ääitist.

Aamnâstijn pieijih viäddáid kume čáácán njebžiluđ já kuudâlm lyeddejuvoo. Tuu-
vdâveedâ lii juurbâs. Tuuvdâviäddá lihâttâlmáin finnee tuáján halijđum häämi. Kođemist kev-
tih tyejiniävun pocuu täávtist rahtum náskál. Uccâ puuvkoš lii šiev iše viäddái luáddum
aalgâst, mut tast maŋa viäddái luáddum tábâhtuvá kiedâiguin. Tyeje sessiisteleh ivniimáin ton
ostoost já loopâst vala vuoidâmáin oljoin. (Tekstâ Matleena Fofonoff)

VETTIIN RÁHKADUVVON VEADDEGORE LOHKIIN, LÁIBELIHTTI JA SOHKARLIHTTI

MATLEENA FOFONOFF

Veattit roggojuvvojit eatnamis dalán go doallu lea suddan ja daid sáhttá roggat dassáži, go
eana fas galbmá čakčat ja šaddá doallu. Buoremus äigi buhtistit vettiid lea njallaäigi, dal-
lego guohcarássi liedđu, dalle buhtisteapmi lea álkit ja "luondu veahkeha" buhtistanbarggus.
Bargoneavvun leat guohkki, buvku, ráigojuvvon dákti dahje čoarvi. Ráigojuvvon dákti lea
ráhkaduvvon bohcco čuožžamasas dego godđimis geavahuvvon soairuge. Buhtistuvvon veat-
tit goikaduvvojit ja seailuhuvvojit goike ja itkos sajis ovdamearkan áittis smávva nođđun.

Ávdnedettiin veattit sodjalahttojuvvojit báhka čázis ja gođa luddejuvvo. Duvddav-
eaddi lea jorbbas. Duvddaveatti lihkahemiin oázžu duodjai háliduvvon hámi. Godđimis adno-
juvvo bargoneavvun bohccodávttis ráhkaduvvon soairu. Smávva buvkoš lea buorre veahkki
vetiid luddemii álggos, muhto dan maŋa veattit luddejuvvojit giedaiguin. Duodji báidnoju-
vvo ostočážiin ja loahpas dat vel vuoiddaduvvo oljjuin. (Teaksta Matleena Fofonoff)

JUURISTA VALMISTETTU KANNELLINEN JUURIKORI, LEIPÄVATI JA SOKERIKKO

MATLEENA FOFONOFF

Juuret kaivetaan maasta heti roudan sulettua ja niitä voidaan kaivaa siihen asti kun taas syksyl-
lä maa jäätyy ja tulee routa. Paras aika puhdistaa juuret on nila-aika, silloin kun suopursu kuk-
kii, silloin puhdistaminen on helpompaa ja "luonto auttaa" puhdistamistyössä. Työvälineinä
ovat kuokka, puukko, rei'itetty luu tai sarvi. Rei'itetty luu on tehty poron sääriluusta samoin
kun kudonnassa käytettävä naskali. Puhdistetut juuret kuivataan ja säilytetään kuivas-sa ja
varjoisassa paikassa esimerkiksi aitassa pienissä kerissä.

Työstäessä juuret notkistetaan kuumassa vedessä ja kude halkaistaan. Tukijuu-
ri on pyöreä. Tukijuurta liikuttamalla saadaan työlle haluttu muoto. Kudonnassa käytetään
työvälineenä poronluusta valmistettua naskalia. Pieni puukko on hyvä apu juurien halkai-
sun alussa, mutta sen jälkeen juurien halkaiseminen tehdään käsin. Työ viimeistellään park-
kivedessä värjäten ja lopuksi voidellaan öljyllä. (Teksti Matleena Fofonoff)

VUE'DDIN NJÕÐÐUM VUÄ'DDČU'ĶĶ LOO'ĶĶIN, VUÄ'DDTISKK DA SÄÄH HARNE'CC

MATLEENA FOFONOFF

Vue'ddid kâ'ccet mäddast, ko taal lij suddâm da tõið vuäitt kâ'cced mõnõu čõõuč räjja. Mânõa njââ'lläi'jest vue'dd jiâ leäkku nu'tt pue'r ko njââ'lläi'ğğen. Pää'res vue'ddi kâ'ccem äi'ğğ lij, te'l ko olžvuei'vv lij lie'deei. Vue'ddi pu'tstumuš lij šiõgg da a'lĳķes tuejjeed ju'n mie'ccest, tõt lij njââ'lläi'j ouddõs da "luätt veä'ĳķad" pu'tstemtuâjast. Vue'ddid vuäitak laannjâd še mie'ccest valmmša, jõs lij âsttai'ğğ. Tuâjjneävvan fe'rttje lee'd mie'ldd, kue'ĳķ, nei'bb, tä'htt le'be čuä'rvv. Čue'rvest vuäitt tuejjeed mäõgnallšem tuâjjneävvoid. Puõccu čue'rv jiâ leäkku seämmanallšem, tõið vuäitt jue'ĳķed puõcci soogg mie'ldd. Čâ'Immsõs ĳiõtt-tuejjlaž vuäinn ju'n čue'rvest, måkam čuä'rvv kõõskast le'be njiõccjõstääu'test raajât vääžnai ää'rbvuâlaž tuâjjneävvoid. Õhtt ää'rbvuâlaž tuâjj lij vuä'ddtuâjj, koozz â'lğğee lee'd jiiijâs i tuâjjneäv. Puõccu njiccjõstâhtta liâ pokkum valmmša vue'ddi âssasvuõð mie'ldd u'cc jee'res šoora räaiõa. Näkam tuâjjneävvain lij a'lĳķes pu'tsted õi'dde kõccum vue'ddid. Njiccjõstääu'test raajât veâl vuä'rid, vue'ddi njââ'ddem diõtt. Pu'tstum vue'dd, kook liâ šnâppuum u'cc snâppen da koškkuum, tõið vuäitak ruõkkâd äitta.

Kove/govva/snimldõk/valokuva Anni Näkkäjäarvi

Vuä'ddtuâi tuâjjpoodd da jee'res tuâjjkõõski äi'ğğen vue'ddi diõtt âlgg lee'd ĳie'mnest valmmša liõgguum čää'cc. Liõgguum čää'zest årrai soojlõs obvue'ddid vuäitak tuâjjkõõski mie'ldd laannjâd da tuâi täävvmõš o'nnast pue'rmõšan soojlõs vue'ddivui'm. U'cc neeibaž lij šiõgg veä'ĳķ vue'ddi laannjâm poodd. Obvue'dd laannjõš tuejjeed nu'tt, što vuä'dd laanjât pie'ljivui'm kuei'tt årra. Vuä'ddtuâi vuäitt ââ'nned pärkkčää'zest eeu'n vuäzzam diõtt da looppâst tuâjj pääusat ooljin. (Te'kstt Matleena Fofonoff)